

Följande berättelse hade min far hört år 1887 av den som är huvudpersonen i händelsen, då omkring 60 år gammal. Då ättlingar till sistnämnde ännu fins här i byggen, i såväl t. s. andra och tredje led, bör berättelsen hemlig-
hållas t. v. För bodde hos hemmansägaren under en sommar då han som huse-
man deltog i uppbyggandet av ett glasbruk alldeles i närheten av
Lundus gård. "Då jag konfirmerades hade jag hört ambulans ett par
man obemärkt kunde laga oblaten= nattvardsbrödet ur munnen
och smugga med samma i en ficka så kunde man därmed und-
gåmma källrumma ting. Jag gjorde så och gick till en bröllofs-
ring för att få bättre tur och jag skulle "bära mig åt", d. v. s. vilka åtgärder
som skulle vidtagas för att kunna göra hemliga ting samt för att bli
stark. Trostgumman (namnet var ej nämnt) befälde honom att linda
en prämbok under vardera foten, hålla den tillvaratagna oblaten i
vänster hand och så en torsdagsnatt, sålunda rustad, vandra "and-
örs" (d. v. s. nattbok) runt omkring kyrkan samt då dessa varit
fullbordade, se in i kyrkan genom i kyrkdörren befintligt nyckel-
hål. Jag gjorde som berättelsen sagt men nog var det kusligt och
hemskt att gå därinför i natten, men det "gick väl an" = kunde

uthärdas, men den förskräckliga syn jag såg då jag tillade in i byggnaden genom myckelhärligt föranledde mig ett utlösta förfärliga rop om hjälp vilka väckte grannen som bodde i närheten av byggnaden och kom och försökte hjälpa mig att komma loss från det jag varit jag höll fast. Deras anspråkningar var förgäves varför de gick till den närbelägna prästgården och bad prästen Wastedt komma till hjälp. Då skedde men det tog en evig tid att häla och bedja Gud om hjälp och det lördag redan dagas då jag till yttelighet utmattad kom loss. Han berättade vidare att då han blott var fri från spritpiöverkan hade han inget obehag eller känning av det inträffade, men så snart han fått sprit i kroppen blev han alldeles galen och så ohögligt stark att det var rena underverk. Så hade han en gång talade som samtidigt om varit på Dödesjö marknad och där hade som varit blivit slagsmål mellan spritpiöverkade Rögullar och från Rögullboda socken tillfäddeskomma marknadsbesökare. Lånsman hade ingripit för att få slagsmålet avslutad och därvid gripit fast i en Rögullsbö vän till mig för att föra honom till warden. När jag fick se att de ville ta an gick jag fram till honom

och så bara: "Följ mig" och tog tag om hans midja. Och så gick vi, jag som om jag gått "läske" (= ensam) men våra hela marknadskoppen, min lämsman i speken bildade kedja och höll igen. Men när de fick se att de inte bekant mig så menade de släppte både lämsman och koppen taget om honom, och vi fick gå som vi ville. Ja så berättades av den starke för min far och så har jag berättat för de rätte ur minnet.

För i tiden bodde folk att kommar höll till i, bl. a. ställen, även lador och b. käll. Några ungdomar vid Rosta glasbruk hade varit på dans långt borta från bruket. De var trötta och beslutade därför att gå in på en loge i en by och vila sig. I orten fanns en lilla värdshuset mycket liten man, rusten även hans beslutat sig för att laga sitt nattboarster i samma lokal, men han hade knipit upp i en lada full med hö, utanför ena sidan av logen. När nu pojkar och flickorna började att draga ned hö på logen från ladan för att ordna med bäddar på det hårda laggolvet, rådde de få tag på hö just där den lille mannen låg och drog ned både hö och mannen. Den senare blev rädd och badde att pojkar-

Da vi så såg honom, varfar han, just som hans fötter rörde vid golvet, ropade "hej" så mycket han orkade för att skrämman de som han bodde ville göra honom illa. Dessa i sin tur bodde i det holsvarta märket att de råkat störa en lante varfar de hade över huvud. Lennade lokaliteterna att särskrivt be-
härskas av dessa broddens vären. Ja så berättade 80-årige f. d.
Everslengs blåaren Johan August Nilsson f. i Nasta på 1850-talet,
boende i Högård, vid dåvarande glasbruk. Berättat omkring år 1905
en kvinn i Högård. I dessa byggen. Madesjö och Råghults socknar bodde all-
mogens allmänt. Långt in på 1900-talet på vissa av de gamla kullarna. Då i
dåvarande Råghults hembyggsförening för några år sedan lit flytta en liten
byggårshaga från Silversparvarnas gamla gods. Flöthult fann vi, vid riv-
ningen av murverket, vilket var anbringat i ett hörn, ett helt hert-
hus med inmurat i murverket inlitt himmelsvagnen. Då vi band,
som är ledad av Hemb. före st. blev ombud att tillika med himmel
även lägga hertshuset på lasset, menade han särskilt under före-
vändningen att det aldrig ginge väl att bortföra delarna. Fäkt
är att han under hemkörningen hörde ränder. Selen på båden

Längda och skrar i tyden m. fl. missöden. Nu ligger dock härligheten
 alldeles så placerat i murverket som fört men, och det blir under-
 nas: murverksrappningen liksom den lastar och faller. Man vet inte, kanske
 någon. Land eller annan del blir kvar, så att det är något som ej
 är som det borde vara. Vi har här i orden några bynamn som lyder på,
 att här har varit. Hälskult, såsom Theds-^{Hälskult s. m.} byggd, Thedsbäcks kult, Theds-^{Madepjö s. m.}
 Thedsström och. Iseda s. m. Åren måneus första nyföreläring skära skulle litt-
 bedjas så sent som för ett 40-tal år sedan. Då man föreläsa sig "nyet"
 skulle man lugn sig för densamma ^(399r) och därvid önska sig tre ting i den
 ordning man vill ha dem uppfyllas. Var man rättroende på. Kom i sin
 tid önskingarna att uppfyllas. Dock var vilkoret, att någon kunde på
 någon annan sak fick ej förkunna före önskan. Om så skedd var det
 till ingen nytta eller med andra ord, man kunde ej fördras att öns-
 kingarna uppfyllas om man inte helt koncentrerade sig på hög.
 I Madepjö s. m. där jag väste upp, och även här i Alghult hade man
 en särskild föreläsning från den 6:te april till den 6 juni, den s. k.
 "vekeräkningen med början av 13:ene vecke påstånges till 1:de vecke
 den 22 juni. Allmogem hade bestämda veckor. Så respektive varken

skulle komma i jorden. Så för fick ingenting sättas eller så's
i "8-tenveckan" ty det var "örkveckan" d.v. såga ogräset tog överhanden
om man sådde eller satte den veckan. Bl.a kunde man icke så
6-radigt horn förs än i "4-tenveckan" och potatis skulle utslä i jordens
7-me. vecke. I sistnämnda vecka började fjäderfäggarna spela och höll på
därmed till 11-te vecke då det var "höne-veckan" och då var det nästan
omöjligt att "springa på fjäderfä" ty då var ryggen allt för vakuum
förutom veltäthningen hade man andra bemärkelsedagar på året
Så f.ex. "Var ströman ljus i bängen" den 24 mars. I skulle man icke så
da ljus utan lägga sig mid dag ljus ty, annars kunde man bli "Horn-
ar" d.v. s. barnen skrämdes med, att om de icke lade sig snällt förs än
det blev "skamt", så kunde det växa ut ett horn i "äsen" på dem.
Så var det "Älmesserbrook" i slutet av juli d.v. s. aloftdagen. När brödet
eller föda av vad slag det vara munde lag slut i ett horn, så hades det
att därpådes "var det Älmesserbrook", samt ett rittem tid på året det än var
Vid "Meckelmäss" skulle potatisen vara inne i källarna. Man hade så
leder icke datum utan man så lider då reyr. rädd och skörd
skulle vara avslutade.

Bland det sista som inhärgades på härlen var ett "gus embär". Detta
littgick på följande sätt. Redkop: Ett "embärsrätt" med böjd kant av
brä. c:a 15 cm hög med av brä flätad botten så gles att bär och mindre
bär kunde "resslas ur". Det var kvinnornas arbete att "gusa embär". Då
man fann en buske som hade mogna embär gick man emot busken
och böjde den framåt och gick sedan "greusle", d. v. s. med ett ben
på vardera sidan om busken tills man bekvämt, med de skinn-
beklädda händerna kunde gusa, d. v. s. gnugga bären av busken.
Då sållet var lagom fullt så att det ej längre gick att med
fingret rissla bort bär och småbär, sändes bären i en säck,
och så böjades på nytt. En gammal skäppa - c:a en fot var dags be-
tinget. Bären skulle torras väl så att de blev spröda och därefter
maler i en färd malning av embär särskilt handtorerad brä av
brä. Närman i båret fick nämligen ej brässas ty om så skedd blev
drickat icke brä. I följt har jag embärskoarn (som bland handbyggda
bären samlas) av brä tillverkade av "Peter i Ankarsvik". Min husfru
var mästare i att tillverka gott embärdricka. Det är en stor
förlust för oss att detta utmärkte miltids dryck nu alldeles försvunnit
från våra bord.

De gamla "Skiggärdsarna" = stängs lin mellan ägarne i by och mark är snart och min-
ne blott jag har förut beskrivit hur ett stängsel för utmarker sig ut och hålles upp
i denna byggs. Jag vill nu beskriva hur en "Skiggär" skall byggas. Man började med
att lägga gärdslin vilka skulle vara av smala långa stänger. En god tall eller
av en vittrid renaste träslag ansågs vara det varaktigaste. Bäst var om trädet
kunde klippas mitt igen. Skiggärn som den skulle vara fullt lagit ~~skulle~~
borde vara 3 alnar hög. Sedan gärdslinerna framförsluts skulle enar byggas
till gärdslinerna. En 3/4 aln långa och dessa skulle uppbållas parvis med 3/4
3 alnars mellanrum. Emellan linerna lades gärdslinerna så att de lutade
mot den sida varåt man framdrog gärdes- eller skiggården. Om varje
par stakar skulle bräddas 3 st bänkar på jämna mellanrum från
marken till gärdesgårdens höjd. Tillverkningen av dessa bänkar var
både arbetsamt och fordrade kunnskap. I skogen skulle byggas de långa
småkra grangrenar, de de enes lyar. Dessa skulle först soedjas vid eld
i skogen så att de blev mjuka och därmed möjliggjorde färdig-
ställandet av "bänken". Denne skulle läggas "rättleds" från höger åt
vänster och var ett svårt konstycke för den som först försökte
sig på detta arbete. Till 100 alnar gärdesgård (60 meter) måste det

alla vara c:a 100 st sådana säckar. Det fordrades hållsamhet och uthållighet till dylikt arbete, och sådana hållsamhet fick människorna ära dagligen i flyddat tider. Huru besvärligt det kunde vara och hur uthålligheten sattes på prov kan följande berättelse vittna om. Då min far och byggmästaren Verberlund från Holbygd i Medelfors i nr. norra del, var på byggnadsarbete för uppförande av Berghens Glarbruk i Håhults socken^(år 1882), vandrade min mor och Verberlunds hustru nästan varje lördag till fot den 3 1/2 mil = c:a 35 kilometer långa vägen med mat för värdskapande vedar till sina män. På söndagarna vandrade de samma väg åter men passade då på att få höra guds tjänsten i Håhults kyrka. Detta arbete var också såkert en valbehövlig 2 timmars svitstund. Deras fotbeklädnad var träsko. Jag tror inte jag fört talat om att det alltid var brukligt att då man till en främmad gård eller granne, skulle alltid träskorna ställas av i förskogen och man måste gå i strimmlöften på de kallas gator. Att gå utan skor på fötterna kallades att "gå i träskafotes". Man lärade också eld av grannen genom att bära

Lup. 86
1

Hol som gläddes i träskarna.

Behärfvande pägelbida 86-are harnskedar vet jag mycket litet om hur de tillverkades. I vårt hembyggsdsmuseum finns emellanlid en mycket primitiv form för tillverkning av harnskeds-ämnet. Jag har bara hört talas om att hornen skedades till de blevo nyjuka varefter de lades i sådana former och fick bevaras till de blevo torra, och ett ämne till den blivande skeden togs ut ur formen. Formerna bestån av lönne trästycken av ocellträ sammanklappade av ett litet gängjärns i ena ändan samt med kraftiga handtag, för prässning av hornen, i andra änden. I den ändan där gängjärnet finns är på den ena trälifsen en järnbeslagen förhöjning och på den andra en motsvarande urholkning varert gjäla skedbladets således formats. Trä- och harnskedar användes samtidigt, dock till olika slags föda. Då man lade egg, kalifs- fröj och dylikt fick användas alltid hornsked om sådana fanns. Harnskedar användas i huskällan på landet här ännu till en del mat som nyss nämnts. De trängde aldrig ut träskederna. De senare försvann då förnicklade och nyjlskedarna började komma

ungefär vid sekelskiftet 1899-1900. På mitt jag sett användes samma
slags skedar till olika ändamål främst s. k. grytskedar vilka voro
cirkelrunda och upp till 10-12 cm. i diameter med långt skaft och
en i brädet utskuren krök eller snig i slutet på skaftet.

I mitt barndoms hem hade endast far sin särskilda plats för hans
maskiniv men ej för sked och i andra hushåll har jag aldrig
sett sådant. Skedar och knivar förvarades i bordslådan eller
i ett träfat i köket. Övriga föremål av horn voro bl. a. dalar,
horn, ^{späthorn} skarphorn som användes för att "skappa" korv med
olika sorters för-, svin- och nötdjurs- fjädrer- rengjorda lamm-
och härlamm. Väskebs krökar eller "krökar" av horn var väl-
syna i de orter jag känner till. En förtäring av och tillverkningar av
hornprodukter i övrigt vet jag ingenting. Idag byggd jag känner till fins
en något tillverknings ställe för hornföremål.